

Gondolatok az Európai Unió válságkezeléséről

© REMEK Éva

Széchenyi István Egyetem, Győr, Magyarország

remekdr@t-online.hu

Az európai biztonság- és védelempolitika napjaink aktuális kérdései közé tartozik. Ennek egyik oka az, hogy az Európai Unió által folytatott válságokat kezelő műveletek száma az elmúlt időszakban jelentősen növekedett. A másik ok, a minőségben keresendő. Erre bizonyíték a Közösség időtálló béke és stabilitás célkitűzése globális szinten, amelyhez feltétlenül szükséges a markáns nemzetközi szerepvállalás. Például éppen ott, ahol a fegyveres szembenállás megszűnését követően a megsemmisült államigazgatás átmeneti helyettesítésének, az újonnan kialakult struktúrák kontrollálásának formájában, a demokrácia játékszabályainak elsajátításához segítséget kell biztosítani.

A válságkezelési műveletek már nem csak az európai területeken folynak. A globális szintű stabilitás megteremtésében pedig – s ez vitathatatlanul kulcsfontosságú elem az Unió számára, jellegéből adódóan – hangsúlyeltolódás következett be: a katonai erőttől a polgári erő irányába (Remek, 2007).

A biztonság, illetve annak hiánya, amely folyamatosan napirenden lévő probléma, komplexitásából fakadóan szorosan kötődik a konfliktusok és a válságok kezeléséhez. Témánk szempontjából nem elhanyagolható az a tény, hogy az 1990-es években történt változásokat követően, a globális konfrontáció veszélyének csökkenésével azonos időben, megnőtt a regionális, illetve a lokális konfliktusok száma. Ezen válságok és konfliktusok sokszínűsége igen súlyos kihívást jelentett a kormányok, az államok, a nemzetközi szervezetek, így magától értetődően az Európai Unió (EU) számára is.

Fogalmak

Előljáróban rögtön érdemes vizsgálni a „biztonság¹-konfliktus-válság fogalom hármását” (Gazdag, 2011:13-52), mert bár e fogalmak jól ismertek, de tartalmuk időről-időre módosul. Különösen igaz ez annak tükrében, amit az elmúlt húsz esztendőben tapasztalhatunk akár a téma szakértőiként, akár érdeklődőkként, azaz

¹ Szakértők sokasága foglalkozott már a fogalom részletes definíciójával, a teljesség igénye nélkül néhány magyar kutatót kiemelek, akiknek írásaiban fellelhető a biztonság fogalmának teljes körű kibontása, így pl. Deák Péter, Matus János, Gazdag Ferenc, Kiss J. László, Tóth Péter, Nógrádi György. A fogalom aktualizálásához nem fért és fér kétség, bizonyíték erre a biztonság, a biztonságpolitika fogalmi és terjedelmi határaival kapcsolatosan szakmai vita ösztönzésére való buzdítás, így pl. a Nemzet és biztonság – Biztonságpolitikai Szemle című folyóirat 2008 januárjában induló számában, I. Gazdag Ferenc – Tóth Péter bevezető írása: A biztonság fogalmának határaitól címmel. Továbbá magának a biztonsági tanulmányoknak, illetve biztonságpolitikának a rendszertani helyvizsgálatával foglalkozó elemzés, amely fellelhető a Gazdag Ferenc (2011:13-52) szerkesztette Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika című könyvben.

a fogalmi sokszínűség – a bőség zavara – miatt, amit a különböző szakmai-iskolák alkottak meg (Gazdag, 2011:37-46). Elsőként néhány szó a biztonság kibővített fogalmáról, ami egy ötdimenziós modell, s Barry Buzan és munkatársai dolgoztak ki (Gazdag, 2011:22-26). Itt a valóság más-más szeletén keresztül vehetjük szemügyre a problémát. Ezek a gazdasági, katonai, politikai, társadalmi és környezeti biztonság területei. Röviden: az öt szektorban az egzisztenciális fenyegetettség hiánya esetén beszélünk biztonságról.

Másodsorban a konfliktusok meghatározása is sokféle. „*A konfliktusok keletkezési helye az emberi gondolkodás – állítja Matus János egyik írásában, majd folytatja – ...Minden erőszakos cselekményt megelőz egy gondolkodási folyamat az érdekek azonosságairól vagy különbözőségeiről, az értékek harmóniájáról vagy ellentétéről. Ennek a gondolkodási folyamatnak az eredményei akkor is hatást gyakorolnak a cselekvésre, amikor azok látszólag meggondolatlanul következnek be*” (Matus, 2008). S végül a válság, a válsághelyzet kialakulásáról pedig akkor beszélhetünk, amikor a felgyülemlett feszültség olyan eszközökkel jön létre, ami ugyan még a háború szintje alatt marad, de az erőszak alkalmazásának lehetősége markánsan megnő. Ennek a fogalomnak a használata megint csak inkább az államok közötti együtt nem működésre jellemző. Melyek tehát a tartós, mély válság okai?

- A szereplők között feloldhatatlan ellentmondás áll fenn,
- e vita egzisztenciális, vagy annak tekinthető érdekeket érint,
- a válság kezelésére, megelőzésére irányuló erőfeszítések sikertelenek voltak,
- a felek között fennáll a háború lehetősége (Gazdag, 2011:106).

Uniós célok

Az Európai Unió a nemzetközi béke és biztonság fenntartására való törekvésében, a konfliktus-megelőzésben vagy adott esetben a válságok kezelésében betöltött szerepe viszonylag rövid idő alatt alakult ki és vált a gyakorlatban működővé. Az EU a válságkezelésben páratlan eszközökkel rendelkező globális nemzetközi szereplő. Politikai arzenáljában a civil és katonai eszközök egyaránt megtalálhatók, különböző politikái – legyen szó akár kereskedelemről, akár fejlesztésről, akár biztonságról – világszerte nagy befolyással bírnak. A konfliktus-megelőzés terén az Európai Unió hatékonysága a Közösség külső tevékenységeivel kapcsolatos intézkedések és források összekapcsolásával, valamint a külpolitikai kérdésekben való kormányközi együttműködés révén fejleszthető.

Az Európai Unió eddigi (írásom szempontjából a Maastrichti Szerződés² óta) megtett lépései azt mutatják, hogy megerősödött az eltökéltsége arra, hogy kiemelkedő szerepet játsszon, vállaljon a világméretű problémák kezelésében, megoldásában. A 2003-as esztendő mindenképpen vízváltó ebben a tevékenységében. Elsősorban a közös kül-, biztonság- és védelempolitikában lehet határozott előre lépésről beszélni. Másodsorban az ennek megfelelő intézményi struktúra kialakítása, illetve az ennek megfelelő döntéshozatali rendszer létrejötte a szembevethető változás. Harmadsorban a válságkezelés gyakorlata, az intézkedési és finanszírozási kérdések is kialakultak. Természetesen ez utóbbi tények nem mindenesetben zökkenőmentesek, de a létük, működésük mégis csak tényszerű.

² 1993. november 1-jétől hatályos.

Végül, de nem utolsó sorban 2003. december 12-én megszületett az Európai Biztonsági Stratégia.³

Képességek

Az Európai Unió a komplex biztonságfelfogásból kiindulva határozta meg a konfliktusok és válságok kezeléséhez szükséges képességek kialakítását. Az EU elődje, az Európai Gazdasági Közösség, közismerten a gazdasági és diplomáciai eszközök alkalmazásával törekedett a válságok kezelésére. A Szervezet abból indult ki, hogy a békés és stabil nemzetközi rend kialakulása a gazdasági problémák megoldásával érhető el, ezért idegenkedett a katonai erő alkalmazásától. Az elmúlt másfél évtized tapasztalatai azonban bebizonyították, hogy „*biztonság nélkül nem lehetséges a gazdasági fejlődés, konfliktusok, és válságok közepette a gazdasági segélyek hatása nem érvényesül*” (Matus, 2008:92). Ez a felismerés vezetett az EU azon döntéséhez, hogy válságkezelésre alkalmas katonai és civil képességeket hozzon létre.

Az említett Európai Biztonsági Stratégia már egyértelműen fogalmaz az uniós globális szerepvállalásról, hiszen a gazdasági képességei ehhez már rendelkezésre állnak. Ebben a dokumentumban a nemzetközi szerepvállalás tényét azzal kívánja alátámasztani, hogy a rendelkezésére álló valamennyi eszközzel részt vállal a nemzetközi konfliktusok és válságok kezelésében. Ez azt jelenti, hogy felkészül arra, hogy egy időben, tartósan több helyen is folytasson válságkezelő műveleteket.⁴ Kiemelendő, hogy a Biztonsági Stratégia a jelenlegi nemzetközi helyzetben a legfontosabb fenyegetések és veszélyek között említi: a terrorizmust, a tömegpusztító fegyverek elterjedését, a regionális konfliktusokat, a működésképtelen államok problémáját és a szervezett bűnözést. Ebből adódóan a Közösség az aktivitás fokozása mellett a következő fontos feladatnak a további (szükséges) katonai és civil képességek megteremtését tekinti. A tervek között szerepelt az Európai Védelmi Ügynökség létrehozása, ami végül 2004 júliusában alakult meg. Továbbá a tagállamok haderőit és a tervezett közös katonai erőt, az ún. „harccsoportokat”, rugalmas, gyorsan és nagy távolságokra telepíthető, és több feladat végrehajtására alkalmas erővé alakították.⁵ Az EU a jövőben nagyobb hajlandóságot mutat a katonai beavatkozásra a biztonság és stabilitás megteremtése érdekében, ugyanakkor azzal is tisztában van, hogy a katonai beavatkozás után a civil szférában káosz marad, ezért nagy szükség van nem katonai eszközökre, a válság utáni rend megteremtése céljából.

³ Az Európai Biztonsági Stratégia végrehajtásáról készült egy dokumentum, amelyben a kitűzött stratégiai célok öt év alatt megvalósított tevékenységének értékelése kerül napirendre. Lásd bővebben

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568HUC.pdf [2013.11.10.]

⁴ Érdekességként említendő, hogy a 2003-as Biztonsági Stratégiában testet öltő uniós védelempolitikát növekvő számú közvélemény tartja fontosnak az Eurobarometer felmérései szerint. Már három év elteltével nagymértékű támogatást élvezett a közös kül-, biztonság- és védelempolitika. Bővebben lásd:

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_highlights_en.pdf Standard Eurobarometer [2013.11.10.]

⁵ Részletes és kronológikus ismertető: http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/security_agencies/eda/index_hu.htm [2013.11.10.]

Összességében elmondható, hogy az aktivitás és a szükséges képességek megteremtése után a rendelkezésre álló eszközöket az EU összehangoltan, koherens módon kívánja alkalmazni, szem előtt tartva azt a követelményt, hogy a gazdasági fejlődés első számú követelménye a már oly sokszor emlegetett biztonság. Ebben a kontextusban érdemes megemlíteni a környezeti, a társadalmi tényezőket is, hiszen a gazdasággal alkotott szerves kapcsolatuk adja a fenntartható fejlődés⁶ alapját. Matus János egyik írásában már 2008-ban utalt arra, hogy a jövőbeni konfliktusok és válságok kezelésében „a katonai erő és a nem katonai képességek jobb összehangolására lesz szükség” (Matus, 2008:91). Az elmúlt évek tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy megérlelődött az a felismerés, hogy biztonság nélkül nincs fejlődés, ami egyrészt ismételten aláhúzta a katonai erő fontosságát, másrészt sürgetően napirendre tűzte a katonai erő átalakítását, aminek elengedhetetlen feltétele a koncepciók és a katonai gondolkodás átalakítása.

Ezt maga a Stratégia is megerősíti: „*Ma a kihívást különböző eszközök és képességek kombinálása jelenti: európai segítségnyújtási programok és az Európai Fejlesztési Alap, katonai és civil képesség a tagállamoktól, valamint más eszközök. Mindezek hatással lehetnek a biztonságunkra és a harmadik ország biztonságára. A fejlődés első feltétele a biztonság.*” (Skodnik Daniels, 2012:125)

A válságkezelés rövid története

A hidegháborút követő időszak új típusú kihívásai, válságai új típusú megoldásokra vártak. A nemzetközi szereplők már a kilencvenes évek elejétől keresték az ezekre megfelelő válaszokat, de az hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az új típusú válságkezelésben nem elegendők a katonai akciók.

Az 1990-es évek a korábbi államok közötti konfliktusok helyére, az államokon belüli konfliktusok léptek. Ezek jellegükből adódóan új feladatok elé állították a konfliktus megoldásában fáradozókat. Így pl. Boutros-Ghali által készített dokumentum megállapította, hogy új eszközöket kell használni az új típusú konfliktusok megoldásában, s a tevékenység komplexitásából adódóan fokozott együttműködést kíván a nemzetközi színpad szereplőitől, a nemzetközi szervezetektől. „*Miközben a jelentésem azokkal a módszerekkel foglalkozik, amelyek segítségével javítható a világszervezet békemegvalósító és békemegőrző képessége... a tagállamok egyike se feledkezzen meg arról, hogy a jobb mechanizmusok, és eljárások kutatásának csak akkor van jelentősége, ha ezt az új közösségi szellemet, az akarat mozgatja, amely a jelenlegi lehetőség követelte nehéz döntésekhez nélkülözhetetlen.*” (Boutros-Ghali, 1992:6)

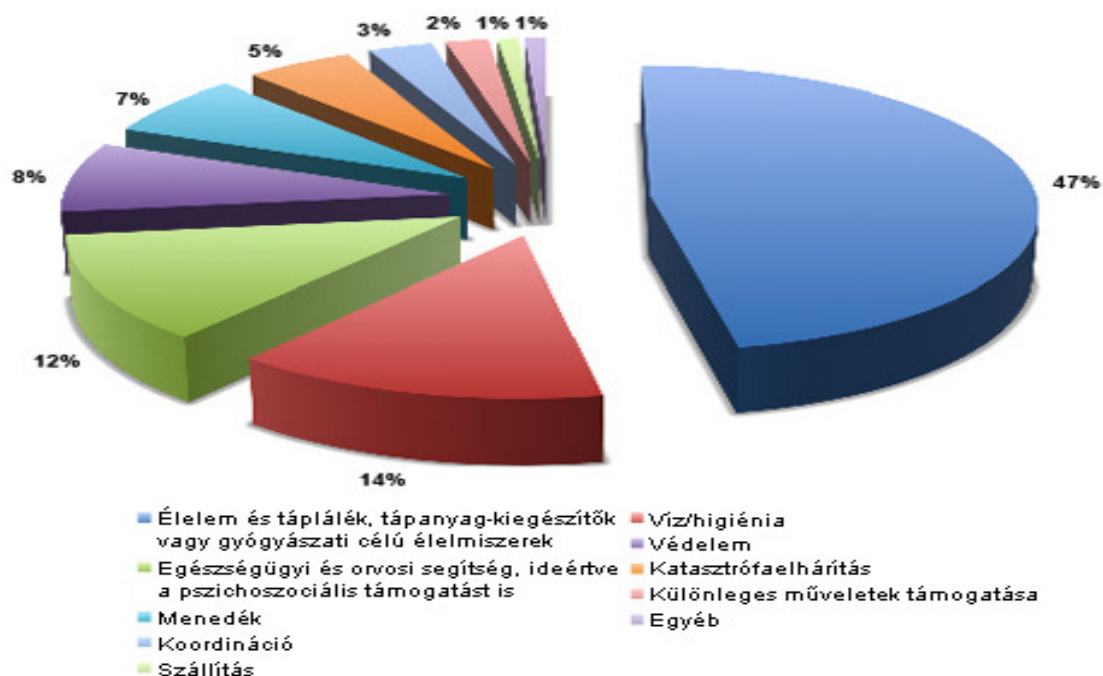
Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a jelentést elfogadta és négy területet jelölt meg, ahol az ENSZ tevékenysége a jövőben kívánatos: preventív diplomácia, béketeremtés, békefenntartó missziók, békeépítés (bővebben Boutros-Ghali, 1992:14-34).

⁶ A fenntartható fejlődésre vonatkozóan lásd <http://www.ff3.hu/stock.html> [2013.11.10.] Írásom szempontjából fontos megemlíteni azonban azt, hogy a tagállamok 2001. júniusban, a göteborgi csúcson határozták el, hogy az Uniónak rendelkeznie kell fenntartható fejlődési stratégiával, és ehhez illeszkedve a tagállamoknak is el kell készíteni a saját fenntartható stratégiájukat. Ez nemcsak a környezetvédelem, hanem a szociális előrehaladás és a gazdasági növekedés együttes kombinált szempontrendszerét jelenti.

Az elmúlt évek gyakorlata pedig tovább fejlesztette az akkor modernnek számító elgondolást, s mára már akár a konfliktusok megelőzése, akár az utókezelése gyakorlatát vizsgáljuk a kilencvenes évek elejéhez hasonlítva, kiterjesztett, kibővített fogalmakkal, elgondolásokkal találjuk magunkat szembe.

Igy van ez az Európai Unió esetében is. Az új típusú válságkezelésben ma már nem elegendők a katonai akciók, egyéb tevékenységek is a béketeremtés és a békeépítés részévé váltak. Ennek egyik oka, a már létező Európai Biztonsági Stratégia „preventív beavatkozásra” vonatkozó céljai között található, amely szerint a válság korai szakaszában kell beavatkozni, mert akkor még katonai eszközök nélkül, a lehető legkisebb mértékű közbelépéssel elkerülhető a válság széles körű kibontakozása.

Az Európai Uniónak éppen ebből adódóan vannak kiváló lehetőségei. A válságkezelési képességeit illetően a civil (Remek, 2007) dimenzióval már régóta rendelkezik, hiszen eddigi gyakorlatából már rengeteg tapasztalata halmozódott fel, úgy, mint pl. humanitárius segítségnyújtás, fejlesztési segélyezés. Válsághelyzetekben – függetlenül attól, hogy azt társadalmi vagy természeti okok idézték-e elő – a Közösséget egyetlen cél vezérli: a lehető leggyorsabb segítségnyújtás. Világszerte jelen van a válságövezetekben, például Szíriában, Afganisztánban, a megszállt palesztin területeken, valamint Afrika, Közép- és Dél-Amerika és Délkelet-Ázsia több részén. Ezentúl segélyezési műveleteket hajt végre olyan területeken, amelyeket tartós válság sújt, illetve ahol egy konfliktus után még nem stabilizálódott a helyzet.⁷ A humanitárius segélyezés ágazonkénti megoszlása változatos, az alábbi ábra jól mutatja a főbb elemeket (az adatok 2011-es állapotokat mutatnak).

Forrás: http://europa.eu/pol/hum/index_hu.htm [2013.11.10.]

⁷ A teljes uniós válságkezelésre vonatkozó bemutatást lásd http://europa.eu/pol/hum/index_hu.htm [2013.11.10.]

Az uniós válságkezelés története 1998/1999-re nyúlik vissza (részleteket lásd később), amikor is a helsinki csúcson (1999. december 10-11.) született dokumentum már Közös Európai Biztonság- és Védelempolitikáról (Common European Security and Defence Policy, továbbiakban CESDP) szól, hangsúlyossá téve a biztonságpolitikán belül a védelem kérdését. Ezzel lehetővé vált, hogy az Európai Unió konkrét válságkezelési képességgel is rendelkezzen. A CESDP fő feladataként lett megfogalmazva, hogy amennyiben a NATO nem kíván beavatkozni egy válságba, az Európai Unió legyen képes önálló katonai műveleteket indítani a válság rendezése érdekében. Ezekben az esetekben a Közösség az ENSZ Alapokmányának és az EBESZ Európai Biztonsági Chartájának alapelveivel összhangban fog cselekedni. A teljesség igénye nélkül az akkori célok, amelyeket az Európai Tanács határozatai szerint három területre különböztethet meg:

- katonai eszközökkel történő válságkezelés (ennek fő elemeit már 1999-ben meghatározták),
- a polgári válságkezelési képességek kialakítása,
- a konkrét válságkezelési képességet kiegészítő, sőt inkább konfliktusmegelőző mechanizmus: a közösségi eszközök koordinált használata, a konfliktus okainak feltárása, megszüntetése, illetve nemzetközi együttműködések beindítása (ez utóbbi az ún. uniós egyedülálló képesség).⁸

S a fentiek a ma, gyakorlatban hogyan működnek? Kiváló választ kínál erre a kérdésre a területért felelős Catherine Ashton, a kül- és biztonságpolitikai Főképviselet vezetője 2013. október 23-án elhangzott értékelése, ami mintegy összegzése az eddigi uniós válságkezelésnek. Lady C. Ashton véleménye szerint az Unió jelentős szakértelemmel rendelkezik már a közös biztonság- és védelempolitika területén, hiszen az elmúlt 15 évben közel 30 misszióban vettek részt, három kontinensen. *„Jelenleg 7000 polgári és katonai személy vesz részt az EU polgári és katonai missziókban és műveletekben. Így például ott vagyunk az Atalanta tengeri műveletekben, drasztikusan csökkentve ezáltal a kalózkodás problémáját Szomália partjainál, továbbá 5000 fős afgán rendőr kiképzésében vettünk részt Afganisztánban, vagy a Száhel-övezetben, Maliban...”*⁹

S végül megerősítésre kerül a már ismert, s az EU szempontjából sajátos módszerek és eszközök használata a válságkezelésben, akár rövid vagy hosszú távon, ez pedig az átfogó megközelítés a problémák kezelésében. Mit is jelent ez a gyakorlatban, mert ahogyan utaltam rá, ez az elgondolás már (létezett) célkitűzés volt:

- *„Műveleti hatékonyság:* Egyrészt javítani kell a válságokra való reagálásnak és a megfelelő kapacitások gyors és hatékony telepítésének a képességét, másrészt pedig olyan átfogó uniós megközelítést kell kialakítani, amely minden rendelkezésre álló eszközt összefog a konfliktus-megelőzés és a válságkezelés érdekében.
- *Védelmi képességek:* A katonai és polgári képességeket a jövőbeli szükségletekhez kell igazítani. Rendszerszerűbb és hosszabb távú európai

⁸ A harmadik képességi terület esetében az Unió széles körű külkapcsolataiban a módszerek sokaságát használja, így pl. a szankciókat, a segélyezést, kereskedelmi kedvezményeket ad, illetve függeszt fel, utazási tilalommal, pénzeszközök befagyasztásával él, amelyek a világon már több helyen eredményt hoztak a külpolitikájában.

⁹ A teljes értékelés elérhető:

http://eeas.europa.eu/top_stories/2013/241013_post_plenary_en.htm [2013.11.10.]

védelmi együttműködést kell folytatni, mivel így pótolni lehet a képességek terén fennálló hiányosságokat, például azáltal, hogy már a tagállami szintű tervezés kezdetén fontos szempontként jelenik meg az eszközök „összevonása és megosztása.

– *Erősebb európai védelmi ipar*: Integráltabbá és versenyképesebbé kell tenni a védelmi ipart, például egy jól működő védelmi piac és megfelelő kutatás-fejlesztési tevékenységek révén. Az európai védelmi ipar erősítése a munkahelyteremtés, az innováció és a növekedés szempontjából is fontos, ugyanis Európában ez az iparág mintegy 400 000 embernek ad munkát és közvetve mintegy 960 000 munkahelyet teremt, továbbá az innovációnak is utat nyit.”¹⁰

A téma aktualitását a vele való foglalkozás maga is méri, esetünkben az Európai Tanács a 2013. decemberi ülésén az elért eredmények és a jövő feladati tükreben újra áttekinti a fenti elgondolásokat. Ehhez készítette a C. Ashton Főképviseelő egy részletes évközi jelentést¹¹, ami az érdemi munkát hivatott segíteni. A jelentésből világosan kitűnik, hogy a Közösség az 1998-as St. Malo-ban (Horváth, 2011:547-556)¹² elkezdett folyamattól, illetve az 1999-es kölni csúcstól, ahol a közös védelempolitikán belül a válságkezelés megszületett, nagy utat tett meg. A folyamat összegzése a Főképviseelő szavaival röviden: „Az *EU hatékony biztonsági szolgáltatóvá, és egyre elismertebbé vált*”.¹³ Ezt az állítást sok példa igazolja, maga Catherine Ashton is számos adattal támasztja ezt alá.

¹⁰ Az Európai Tanács dokumentumaiban kronologikusan végig követhető a mára, a Lisszaboni szerződésben közös biztonság- és védelempolitikának nevezett terület kialakulása, változása. <http://www.european-council.europa.eu/council-meetings?meeting=257508dc-b1e7-4f58-914e-4bbaebf37e47&tab=SecurityAndDefence&lang=hu#t1> [2013.11.10.]

¹¹ A teljes dokumentum elérhető Preparing the December 2013 European Council on Security and Defence Interim Report (EC on SDIR) by the High Representative címmel: http://eeas.europa.eu/library/publications/2013/24072013_hr_interim_report_en.pdf [2013.11.10.]

¹² A brit-francia eltérő álláspontok tisztázása után egy közös nyilatkozatot adtak ki, amelyben egyebek mellett a közös kül- és biztonságpolitikára vonatkozóan hangsúlyos feladattá vált az EU hiteles katonai erőre támaszkodó önálló műveleti képességének a megteremtése. Innentől kezdve a kérdéssel való foglalkozás dinamikusan fejlődött, s 1999-ben a kölni csúcson már a tagállamok keretet adtak az európai biztonság- és védelempolitikai együttműködésnek.

¹³ EC on SDIR i.m. 3. oldal

A gyakorlat

A válságkezelés fejlődésének igazi mutatója maga a gyakorlat. Utaltam rá, hogy három kontinensen vannak lezárt,¹⁴ illetve folyó műveletek.¹⁵ Esetemben a gyakorlati igazolás választása – a teljesség igénye nélkül – Afrikára esett, mivel az elmúlt időszakban kutatásaim az EU és Afrika kapcsolatára fókuszáltak.

Afrika és Európa közötti kapcsolatok régmúlta nyúlnak vissza (Remek, 2010). Napjainkban az Európai Unió Afrika-politikájának egyik legfontosabb területe a konfliktusok megelőzése. Fontos kiemelni, hogy az Unió folyamatosan fejleszti a konfliktus megelőzés terén rövid és hosszú távú megelőzés eszközeinek fejlesztését. Ezt a célt szolgálja a különböző konferenciák, (csúcstalálkozók (már három EU-Afrika csúcstalálkozó volt, a következőre 2014. április 2-3-án kerül sor Brüsszelben) megrendezése vagy az emberi jogokat érintő aktuális kérdések folyamatos elemzése, illetve integrálása a műveletek valamennyi fázisába (Remek, 2007).

Jelenleg Afrika és az EU között van egy „élő” stratégiai cselekvési terv a 2010 és 2013 közötti időszakra vonatkozóan, illetve az annak keretében foglalt partnerségi területek. Ezekből néhány együttműködési terület: a béke és biztonság területe (a partnerség középpontjában az áll, hogy összekapcsolja a politikai döntéseket, a működési célkitűzéseket és a finanszírozást. Az eszmecserék foglalkoztak az olyan főbb afrikai politikai válságokkal, mint például Mauritánia, Dárfúr, Szomália, a Közép-Afrikai Köztársaság és Csád esete. Előrelépések történtek továbbá a második afrikai békefenntartási mechanizmus tekintetében, amellyel az Európai Unió támogatja az Afrikai Unió (Blahó & Prandler, 2005:370-373) békefenntartó tevékenységét Afrikában), a demokratikus kormányzás, emberi jogok, migráció, foglalkoztatás bővítése... Vitathatatlan tény, hogy az afrikai problémák egészen közelről érintik az európai kontinenst.

Összegzés

Elmondható az uniós válságkezelés jövőjét illetően, s ez a területért felelős Főképviselet összegzéséből szintén kiderült, hogy a közös cselekvés, a jól átgondolt tevékenység az Európai Unió hiteles globális szereplővé érését segíti. Azt hiszem a jövőt latolgató választásoknál ma is időszerű az egyik alapító korabeli álláspontját figyelembe venni, miszerint *„csak az olyan változások között választhatunk, amelyekbe bele fogunk bonyolódni, és azok között, amelyeket tudatosan elő kívánunk idézni és meg akarunk valósítani”* (Jean Monnet, 1954. május – idézi Sigmund, 2006).

¹⁴ A lezárt uniós műveletek: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/completed/index_en.htm [2013.11.10.]

¹⁵ Az éppen folyó uniós műveletek: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm [2013.11.10.]

Felhasznált irodalom

- BLAHÓ András, & PRANDLER Árpád (2005). *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Budapest: Aula.
- BOUTROS-GHALI, Boutros (1992). *Békeprogram*. Budapest: MENSZT.
- GAZDAG Ferenc (szerk.) (2011). *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- HORVÁTH Zoltán (2011). *Kézikönyv az Európai Unióról*. Budapest: HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- MATUS János (2008). A katonai gondolkodás új irányzatai. *Hadtudomány*, (1-2), 83-94.
- REMEK Éva (2007). Az Európai Unió civil válságkezelési képessége. *Európai Tükör*, 12 (6), 87-97.
- REMEK Éva (2010). Európa és Afrika. Az Európai Unió Afrika-politikájának néhány biztonságpolitikai aspektusa. *Európai Tükör*, 15 (2), 78-87.
- SIGMUND, Anne-Marie (2006). Az EGSZB plenáris ülése. Munkaprogramjának mérlege a 2004-2006 közötti hivatali időszakról. Forrás:
<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/sigmund-end-term-hu.pdf> [2013.11.04.]
- SKODNIK DANIELS, DARIA (2012). *NATO and the EU. Optimizing the Value of Partnership in a Hypercompetitive World*. [Doctoral Thesis.] Rome: Luiss Guido Carli University Rome Department of Political Science Political Theory. Forrás:
http://eprints.luiss.it/1092/1/20120528-daniels_skodnik-thesis-eng.pdf [2013.11.10.]